

TÜRKLERİN MÜSLÜMAN OLMALARI

- İslamiyet'in Türklerin karakterlerine, düşünce ve ideallerine uygun olması, İslamiyet'teki **cihat anlayışı**nın Türklerin **alplik ülküsü** ve **gaza ruhuna** uygun olması Türklerin İslam'ı kabul etmesinde büyük etkiye sahiptir.
- Emeviler zamanında Maverünnehir fethedilmiş, Buhara'da ilk camiye yapılmıştır. Emevi yönetiminin uyguladığı siyaset Türklerin Müslüman olmalarını yavaşlatsa da **Ömer b. Abdulaziz** döneminde Türkler kısa sürede Müslüman olmaya başlamıştır.
- Türkler, **Talas Savaşı**'nda (751) Çinlilere karşı, Müslümanların yanında yer almış, savaşın kazanılması ile Müslümanlık Türkler arasında hızla yayılmaya başlamıştır.
- Abbasi halifeleri, Türklerin kabiliyetli olanlarını devletlerinin korunmasında görevlendirmeye başlamış, **Halife el-Me'mun** ve **el-Mu'tasım** zamanlarında Maverünnehir sakinlerinin tamamı Müslüman olmuştur.
- Orta Asya'da Seyhun ve Ceyhun Nehirleri arasında kalan bölgeye **Maveraünnehir** denilmektedir. Burada bulunan **Buhara**, **Semerkant** ve **Taşkent** gibi şehirler önemli birer bilim ve kültür merkezi hâline gelmiştir.
- Türklerle Araplar arasında ticari dostluklar, **Karahanlılar**'ın Müslüman olması, **Malazgirt savaşı**nın başarı ile sonuçlanması, **Moğol İstilasası** nedeniyle Anadolu'ya ve Balkanlara yoğun göç yaşanması da Türklerin Müslüman olmasında etkili olmuştur.

Horasan, Anadolu ve Balkanlar'da İslamiyet'in Yayılması

- Horasan, Anadolu ve Balkanlar'da İslamiyet'in yayılmasında, sınırlarda ve stratejik bölgelerde bulunan askerî amaçlı sağlam yapılar olan **ribatlar** etkili olmuştur.
- İslamiyet'in bu bölgelerde güç kazanması ile ribatlar zamanla birer tekke ve zaviyeye dönüşmüş ve buralar İslam'ın yayılma merkezi haline gelmiştir.
- İslam'la ve **fütüvvet** (mesleki birlik, esnaf teşkilatı) esaslarıyla ilk defa tanışan Türkler, Anadolu'ya geldiklerinde Horasan ve Maverünnehir'deki bu esasları yaşatmaya çalışmışlardır.
- İslam'ın yardımlaşmaya verdiği önemden dolayı **ahilik teşkilatı** kurulmuş ve böylece Anadolu'nun İslamlaşmasına büyük yol kat edilmiştir.
- Ahilik teşkilatı ile genç işçilere alçak gönüllülük, sosyal dayanışma, özveri, ustaya itaat gibi esnaf lonca örgütünün gerektirdiği bir ahlak eğitimi verilmiş, cami, medrese ve zaviyeler inşa edilmiştir. Bu sayede göçebeler yerleşik hayata geçmeye başlamış, birçok sanatkar yetişmiş, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması için fütüvvet düşüncesi yaygınlık kazanmıştır.

MİLLETİMİZİN İSLAM ANLAYIŞININ OLUŞMASINDA ETKİLİ OLAN BAZI ŞAHSİYETLER

- Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında en büyük etken 11. asırda başlayan büyük göç olmuştur. Göçebeler arasında yer alan dervişler bu konuda etkin rol oynamıştır.

Ebu Hanife

- Asıl adı Numan bin Sabit'tir. Aynı zamanda **İmam-ı Azam** lakabıyla da bilinmektedir. 699 yılında Küfe'de dünyaya gelmiş, 767 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir.
- Küçük yaştan itibaren gördüğü eğitim sayesinde **fıkıh** alanında derinleşmiştir. Aynı dönemde yaşadığı seçkin âlimlerden ders almış ve onlarla görüşme imkânı bulmuştur.
- Ebu Hanife hem ticaret ile geçimini sağlamış hem de bulunduğu dönemin en önemli fıkıh âlimi olmayı başarmıştır.
- **Hanefilik** mezhebi de onun görüşleri etrafında şekillenmiştir. Basra'da, Allah'ın (c.c.) sıfatları, kader meselesi, büyük günah işleyeninin durumu ve tekdir gibi konularda da âlimlerle tartışmalara katılmıştır.
- Kur'an ve sünneti yorumlarken aklın ilkelerini göz önünde bulundurmuş, ortaya koyduğu ilkeleri güçlü delillerle sunmuş, **ehl-i sünnet** inanç sisteminin oluşmasına zemin hazırlamıştır.
- Onun görüşleri ile şekillenen Hanefilik mezhebi günümüzde genellikle Türkiye, Orta Asya, Kuzey Afrika, Pakistan, Mısır ve Balkanlar'da yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cafer es-Sadık

- Soyu; baba tarafından Hz. Ali'ye (r.a.), anne tarafından Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) dayanmaktadır. 702 yılında Medine'de doğmuş ve yine orada 765 yılında vefat etmiştir.
- Yaşadığı dönemde **hilafet tartışmaları**nın yoğun olmasına ve iç karışıklıkların bulunmasına rağmen insanlarla iyi ilişkiler kurmuş ve ilmî faaliyetlere yoğunlaşmıştır.
- Ebu Hanife ve İmam Malik ile görüş alışverişinde bulunmuş, örnek kişiliği ile hem halkın hem de hem de birçok âlimin sevgisi kazanmıştır. Hz. Ali (r.a.) ve soyunun insanüstü özelliklere sahip olduğunu dile getirenlere karşı çıkmış, **siyasetten de uzak kalmayı tercih etmiştir**.
- Cafer es-Sadık **Caferilik** mezhebinin de kurucusudur. Bu mezhebe göre Kur'an-ı Kerim, ilk ve en önemli kaynaktır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünneti ile birlikte, masum (günahsız) olarak kabul ettikleri **on iki imamın** söz ve fiillerini de sünnet olarak kabul edilmektedir.

- Öğretmenlerimiz öğrencileri ile paylaşabilir.
- Bu içerik [@Din ve Kültür](#)'ün katkılarıyla hazırlanmıştır.
- Sadece öğretmen ve öğrencilerin ücretsiz kullanımına sunulmaktadır.
- Herhangi bir site ya da kitapta yayınlanmasına (isim belirtilse dahi) izin verilmemektedir.
- Bu dokümanın tüm yayın hakları [mikailokumus.com](#)'a aittir.

• Ceferilik mezhebine 12 imamı kabul ettikleri için "**İsna Aşeriyye**", masum olduğuna inanılan imamlara inanmayı imanın şartlarından saydıklarından dolayı da "**İmamîyye**" de denilmektedir.

• Caferilik mezhebi, günümüzde, İran, Irak, Suriye, Lübnan ve Afganistan'da yaygın olarak görülmektedir. Türkiye'de de bu mezhebe mensup olan Müslümanlar bulunmaktadır.

Maturidi

• Asıl adı Ebu Mansur b. Muhammed Maturidi'dir. 863 yılında Özbekistan'ın Semerkant şehrinin Maturid mahallesinde dünyaya gelmiş, 944 yılında aynı şehirde vefat etmiştir.

• Ebu Hanife'nin inanç alanındaki görüşleri etrafında Ehl-i sünnet itikadının sistemli hâle gelmesini sağlamıştır. Bu nedenle **ehl-i sünnet inanç sisteminin kurucusu** olarak kabul edilebilmektedir.

• Kalam ilminin klasikleri arasında yer alan **Kitabü't-Tevhid** adlı kitabı ile yaşadığı dönemdeki yanlış inanç ve düşünceler ile mantiki deliller sunarak mücadele etmiştir.

• Nakil ile akli uzlaştırma yöntemini büyük bir ustalıkla uygulayıp geliştirmiş, birçok insan tarafından takdir edilmiştir. Bu yöntemleri ile **Te'vilâtü'l-Kur'an** isimli tefsir kitabını da kaleme almıştır.

• Akıl ve duyuların yanı sıra doğru haberi bilgi kaynakları arasına dâhil etmiştir. 12. yüzyılın ikinci yarısından itibaren '**Ehli sünnetin reisi**' olarak anılmaya başlanmış, Hanefilik mezhebinin yaygın olduğu yerlerde itikadi olarak kabul gören bir mezheptir.

Şafii

• 767 yılında Gazze'de doğmuş, 819 yılında Fustat/Mısır'da vefat etmiştir. Mekke, Medine, Yemen, Mısır ve Bağdat'ta ilim öğrenmiş, Malik b. Enes'ten ders almıştır.

• Gittiği bölgelerde kendisini özellikle **fıkıh** alanında geliştirmiş, İslam kültür tarihinde **Fıkıh usulü ilminin temellerini atan ilk âlim** olmuştur.

• "**Er Risale**" adlı eseri ile fıkıh alandaki bilgilerini gelecek nesillere aktarmıştır. Malikilik ve Hanefilik mezhebinin olduğu dönemde yaşamış, onlardan ayrılan görüşleri sonucunda **Şafii mezhebinin** oluşmasını sağlamıştır.

• Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sünneti onun görüşlerinde büyük paya sahip olmuş, bu kaynaklar ışığında "**Kitabu'l-Umm**" gibi birçok eser meydana getirmiştir.

Eş'ari

• Kalam ilminin en önemli iki temsilcisinden biri olan İmam Eş'ari, 873 yılında Basra'da doğmuş, 935 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir.

• Yaşadığı dönemde Basra'da yaygın olan Mutezile mezhebinin görüşlerini terk ederek Bağdat'a gitmiş, orada hem ilmi çalışmalarda bulunmuş hem de yaptığı münazaralarda akıl ve mantığı çok iyi kullanarak fikir beyanında bulunmuştur.

• **Mağalâtü'l-İslamiyyin** adlı eserinde Müslümanların itikadi konulardaki ihtilaflarını dile getirmiş, bu ihtilaflara yönelik açıklamalarda bulunmuştur.

• Onun görüşleri ile **Eş'arilik** mezhebi ortaya çıkmış, bu mezhep daha sonra İslam dünyasında **Maturidilik** ile birlikte kabul edilen en yaygın iki itikadi mezhepten biri olmuştur.

Ahmet Yesevi

Ahmet Yesevi, 1093 yılında Batı Türkistan'ın Yesi kasabasında doğmuş ve 1166 yılında vefat etmiştir. Arslan Baba'dan aldıktan sonra büyük bir ilim merkezi olan Buhara'ya gitmiştir.

• Orta Asya Türkleri arasında İslam'ın ve tasavvufun yayılmasında büyük hizmetleri olmuştur. Kendi adıyla anılan **Yeseviyye** tarikatının kurucusudur.

• İslamiyet'i tasavvuf yoluyla yalın bir şekilde anlatmış, ahlak merkezli tasavvuf anlayışı ile Yeseviliğin Türkler arasında yayılmasını sağlamıştır.

• Arapça ve Farsça'yı iyi derecede bilmesine rağmen konuşmalarını Türkçe yapmış, eserlerini de yine Türkçe dille yazmıştır. Toplumla fayda sağlamak adına nasihatlerini içeren **Divan-ı Hikmet**'i de Türkçe dille yazmıştır.

Mevlana Celaleddin Rumi

• Asıl adı Muhammed, lakabı Celaleddin'dir. 1207 yılında Horasan'ın Belh şehrinde doğmuş, 1273 yılında vefat etmiştir. "Mevlana", "Rumi" ve "Belhî" adlarıyla anılmaktadır.

• İlk tasavvufi eğitimini de babasından almış, Horasan, Bağdat, Mekke ve Medine gibi şehirleri ziyaret ederek orada edindiği bilgi birikimini Anadolu'ya taşımıştır.

• **Moğol bakını** ve babası **Bahaueddin Veled**'in diğer âlimlerle arasında çıkan anlaşmazlıklar sebebiyle ailesi ile birlikte Belh'ten göç etmek zorunda kalmıştır.

- Öğretmenlerimiz öğrencileri ile paylaşabilir.
- Bu içerik [@Din ve Kültür](#)'ün katkılarıyla hazırlanmıştır.
- Sadece öğretmen ve öğrencilerin ücretsiz kullanımına sunulmaktadır.
- Herhangi bir site ya da kitapta yayınlanmasına (isim belirtilse dahi) izin verilmemektedir.
- Bu dokümanın tüm yayın hakları [mikailokumus.com](#)'a aittir.

- Hac görevini yerine getirdikten sonra sırasıyla Malatya, Erzincan, Sivas, Kayseri, Niğde'den geçerek Karaman'a yerleşmiş, Türkiye Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubad'ın davetiyle **Konya**'ya yerleşir.
- **Divan-ı Kebir**, **Mesnevi**, **Fîhi Mâ fih** gibi eserleri ile dünyada geniş kitlelere hitap etmiştir. Bu eserleri hem Anadolu'da hem de batıda okunmaktadır.
- Mevlan'ın vefat etmesi ile onun görüşleri doğrultusunda **Mevlevilik** adıyla sistemli bir mezhep oluşmuştur. Bu mezhep tevazu, insan sevgisi ve kardeşlik ahlakı gibi değerlerle toplumumuzda önemli bir yer tutmuştur.

Ahi Evran

- 1171 yılında İran'ın Batı Azerbaycan tarafında bulunan Hoy kasabasında doğmuş, 1261 yılında Kırşehir'de vefat etmiştir.
- Horasan ve Maverünnahir'e giderek büyük âlimlerden ders almış, **Fahrettin Razi**'den akli ve nakli ilimleri öğrenmiştir.
- **Ahilik teşkilatının Anadolu'daki kurucularındandır**. Anadolu'da birçok şehri dolaştıktan sonra Kırşehir'e yerleşmiş ve ahilik teşkilatının yayılmasına önemli katkılar sunmuştur. Hem tasavvufi düşünceye bağlı yaşam sürmüş hem de usta, kalfa ve çırak münasebetlerini düzenlemeye çalışmıştır.
- Türkiye Selçuklu Sultanı 1. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi'nde esnafa İslamiyet'i anlatarak dünya ve ahiret işlerini düzenli hâle getirmeleri için tavsiyelerde bulunmuştur.
- Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu Osman Gazi'nin kayınpederi **Şeyh Edebâli** bir ahi şeyhidir. **İbn-i Battûta** Seyahatnamesinde neredeyse her şehirde ahilerden övgüyle bahsetmiştir.

Hacı Bektaş-ı Veli

- Asıl adı Muhammed'dir. 1247 yılında Nişabur'da doğmuş, tasavvuf eğitimi gördükten sonra Anadolu'ya gelerek Sulucakarahöyük'e yerleşmiş, 1337 yılında vefat etmiştir.
- Yaşadığı dönemde yaygın bir şöhrete sahip olmayan Hacı Bektaş-ı Veli, öldükten sonra Osmanlı döneminde büyük önem görmüş, **Yeniçeri Ocağının piri** olarak kabul edilmiştir.
- Onun görüşleri ile Bektaşilik mezhebi ortaya çıkmış, yeniçerilerin tamamı tarafından kabul edilmiştir. Bu nedenle yeniçeriler hem asker hem de mürit olarak bilinmektedir.
- Hacı Bektaş-ı Veli'nin en önemli eseri olan "**Makâlât**" incelendiğinde onun **Ahmet Yesevi**, **İbn Arâbî**, **Mevlana**, **Ahi Evran** ve **Yunus Emre** gibi mutasavvıflardan etkilendiği görülmektedir.

Yunus Emre

- 1240 yılında Sivrihisar'da doğmuş, 1320 yılında aynı şehirde vefat etmiştir. Eski Anadolu Türkçesinin oluşumunda çok önemli rol oynayan ilk Türk şairidir.
- Bazı kaynaklarda okuma yazma bilmediğine dair bilgiler yer alsa da çok iyi bir medrese eğitimi gördüğünü ve Farsçadan çeviri yapacak kadar bilgili olduğunu belirten kaynaklar da vardır. Kullandığı kelimeler ve ifade kalıpları ile Türkçenin edebî bir dil hâline gelmesinde büyük etkiye sahip olmuştur. Bu nedenle diğer mutasavvıf şairlerden farklı bir yönü vardır.
- Anadolu'da ve Türklerin yaşadığı coğrafyalarda büyük izler bırakmış, şiirlerini topladığı "**Divan**" adlı eseriyle günümüze kadar etki göstermiştir.

Sarı Saltuk

- Balkanların Osmanlılar tarafından fethedilmesinden önce Balkanlarda ve civardaki bölgelerde insanlara İslâm'ı anlatan **Alevî-Bektâşî şeyhi** ve **Türkmen bir derviş**ti.
- Dobruca'ya yerleşmiş, vefatına kadar irşat faaliyetlerini sürdürmek amacıyla çeşitli tekke ve zaviyeler açmıştır. Kalligrafi'deki Sultan (Yılan) Tekkesi bizzat kendisi tarafından, Babaeski'deki Eski Baba Tekkesi ile Kütahya Şeyhlü'deki Sarı Selçuk Tekkesi de vefatından sonra açılmıştır.

Hacı Bayram-ı Veli

- 1340 yılında doğmuş; 1430 yılında vefat etmiştir. Gençlik yıllarında birçok alanda eğitim almış, Ankara'da Kara Medrese'de müderrislik (profesörlük) yapmıştır.
- Somuncu Baba ile tanıştıktan sonra ondan tasavvuf eğitimi almış, kendini her yönüyle topluma adanmış, toplum için çaba harcamıştır.
- Somuncu Baba'ya bağlandıktan sonra yoksullara, yetimlere, gariplere, yolda kalmışlara ve ilim talebelerine yardım faaliyetlerine başlamış, esnafın zekât ve sadakalarını toplar, sonra da onu ihtiyaç sahiplerine ulaştırmıştır. Türk göçerlerin yerleşik hayata geçmesini sağlamıştır.

KUR'AN'DAN MESAJLAR: NİSÂ SURESİ 136. AYET

"Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse, derin bir sapıklığa düşmüş olur."